

Voor het overlijden

Het is belangrijk dat directe naasten afscheid kunnen nemen van een persoon met COVID-19, die op sterven ligt. Het is mogelijk dat een directe naaste ook COVID-19 heeft. In dat geval is overleg met het afdelingspersoneel of de afdeling Infectiepreventie van het ziekenhuis nodig, zodat afscheid nemen gefaciliteerd kan worden, waardoor het risico op verdere verspreiding wordt geminimaliseerd.

Na het overlijden

SARS-CoV-2 is een virus dat van mens op mens overgebracht wordt door besmette druppels die vrijkomen bij hoesten en niezen en (direct) contact. Dit vormt na overlijden geen risico meer. Influenzavirussen worden op dezelfde wijze verspreid. De zorg voor een patiënt overleden aan het nieuwe coronavirus is daarom hetzelfde als de zorg voor een patiënt overleden aan Influenza (griep). De reguliere hygiënemaatregelen die gelden voor de uitvaartbranche volstaan daarom ook voor de zorg voor overledenen aan het nieuwe coronavirus.

Besmettingsrisico's

Het virus overleeft maar kort buiten het lichaam, van enkele uren tot een dag. Met het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen en het uitvoeren van handhygiëne conform de reguliere hygiënemaatregelen binnen de uitvaartbranche zijn de risico's op besmetting tot een minimum te beperken.

Draag tijdens de verzorging een schort met lange mouwen en handschoenen. Het dragen van een veiligheidsbril en mondneusmasker is niet nodig. Trek eerst het schort aan en dan de handschoenen, over de manchetten van de mouwen. Bij het uitrekken is de volgorde andersom: eerst de handschoenen uitdoen, daarna [handhygiëne](#) toepassen, dan het schort uittrekken en vervolgens weer handhygiëne toepassen.

Thanatopraxie of het balsemen van het lichaam van een overledene met COVID-19 is mogelijk, indien de gebruikelijke hygiënemaatregelen in acht worden genomen.

Handhygiëne dient toegepast te worden na elk contact met de overledene, na het verwijderen van persoonlijke beschermingsmiddelen en na verplaatsing en vervoer van de overledene.

Vervoer en opbaren

De overledene kan door de uitvaartverzorgers op de gebruikelijke wijze opgehaald en vervoerd worden, dit zal meestal vanuit het ziekenhuis of een zorginstelling zijn. Bij direct contact met de overledene dient een schort met lange mouwen en handschoenen te worden dragen, gevolgd door handhygiëne. Volg de lokale aanwijzingen van het ziekenhuis of de zorginstelling op.

De overledene mag zowel thuis als in het uitvaartcentrum opgebaard worden. De kist mag zowel open als dicht. Er is geen bezwaar tegen opbaring van de overledene op bed met koeling middels een bedkoelsysteem (dit systeem wordt veelvuldig in de thuissituatie en in zorginstellingen voor langdurige zorg zoals verpleeghuizen toegepast).

Contact met de overledene en met de nabestaanden

Nadat de overledene verzorgd is, zijn er geen beperkingen voor het contact van de nabestaanden met de overledene. Ook hier wordt na afloop van een direct contact goede handhygiëne geadviseerd.

Als voor de nabestaanden thuisisolatie of quarantaine geldt, dan is een fysiek bezoek onwenselijk. Een uitvaartverzorgers kan dan het 'regelgesprek' dan via de telefoon of andere moderne communicatiemogelijkheden voeren.

Momenteel is het advies van kracht om geen handen te schudden en zo mogelijk afstand te bewaren. Er zijn verder geen beperkingen voor het contact met de nabestaanden, tenzij zij ook COVID-19 hebben. In het laatste geval kunnen zij in principe niet fysiek bij de uitvaart aanwezig zijn. Gelukkig zijn er moderne communicatiemiddelen die het mogelijk maken om de uitvaart of afscheidsdienst (via een audio- of videoverbinding) mee te maken.

Uitvaart-, afscheidsdiensten en condoleances

Momenteel is het advies van kracht om alle evenementen niet door te laten gaan. Dit geldt in principe ook voor deze diensten en condoleances. Echter, ook hier geldt de maatregel om 1,5 meter afstand van elkaar te bewaren. Het aantal toe te laten personen is dus afhankelijk van de mogelijkheden van de ruimte om deze maatregel te kunnen toepassen. Ook geldt de huidige, algemene gedragsregel: blijf met klachten van koorts, verkoudheid of hoesten thuis, om anderen te beschermen, hoe graag je ook aanwezig wil zijn en afscheid wil nemen. Moderne communicatiemiddelen kunnen hier een uitkomst zijn.

Voor up-to-date informatie raadpleeg: [RIVM](#) of [Branchevereniging uitvaartondernemingen](#)